

KÜLTÜR TARİHİNİN ÇEŞİTLİLİĞİ

Peter Burke

DERGÂH YAYINLARI 973

Sosyoloji 8

Sertifika No 49170

ISBN 978-625-7660-60-0

1. Baskı Aralık 2022

Original edition published in English by Peter Burke under the title 'Varieties of Cultural History' by © Polity Press. This edition published by arrangement with Polity Press Ltd. Cambridge.

Kitap Editörü

Yusuf Duran

Kapak Tasarımı

Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar/İstanbul
Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 52729

Dergâh Yayınları

Mimar Sinan Mah. Selamiali Efendi Cad.
No: 13/A 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: (216) 391 63 91-93
www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Kültür Tarihinin Çeşitliliği'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

KÜLTÜR TARİHİNİN ÇEŞİTLİLİĞİ

Peter Burke

Türkçesi
Mesut Düzce
Hakan Hemşinli
Mustafa Tekpınar
Selahattin Polatoğlu

PETER BURKE

1937'de Londra'da doğdu. Oxford'ta St. John ve St. Antony Cizvit kolejlerinde eğitim aldı. 1962-1979 yılları arasında Sussex Üniversitesi'nde dersler verdi ve burada Avrupa Çalışmaları Okulu'nda görev aldı. Daha sonra kültür tarihi profesörü olarak Cambridge Üniversitesi'nde bulundu. Fahri profesör unvanıyla üyesi olduğu Emmanuel Koleji'nde kütüphaneci ve arşiv uzmanı olarak görev yaptı. Erken dönem modern Avrupa tarihi üzerine yoğunlaşan Burke, toplumsal, kültürel ve entelektüel tarih alanlarındaki çalışmalarıyla dünya çapında tanındı. Tarih yöntemi, yazıcılığı ve teorileriyle de yakından ilgilenen Burke'ün çalışmaları birçok dile çevrildi. Kitaplarının çoğu, farklı yayınevleri tarafından Türkçeye kazandırıldı.

İÇİNDEKİLER

7	ÖNSÖZ
9	TEŞEKKÜR
11	1. KÜLTÜR TARİHİNİN KÖKENLERİ
14	Dilin ve Edebiyatın Tarihi
16	Sanatçıların, Sanatın ve Müziğin Tarihi
20	Doktrinin Tarihi
23	Disiplinlerin Tarihi
26	Düşünce Tarzlarının Tarihi
29	Kültür Tarihi
36	2. RÜYALARIN KÜLTÜR TARİHİ
37	Rüya Teorileri
42	Tarihte Rüyalar
44	Bireysel Rüyalar
52	Kültür Kalıbı Rüyaları
61	3. TOPLUMSAL HAFIZA OLARAK TARİH
66	Toplumsal Hafızanın Aktarımı
72	Toplumsal Hafızanın Kullanımları
77	Toplumsal Hafıza Kaybının Kullanımları
81	4. ERKEN MODERN İTALYA'DA JESTİN DİLİ
86	Jestlere Yeni Bir İlgi
91	Jest Reformu
98	Jest Yapan İtalyan
101	5. ERKEN MODERN İTALYA'DA KOMEDİNİN SINIRLARI
103	İtalya'da Komedi Sistemi 1350-1550
107	Beffa
114	Sistemdeki Değişimler
117	Beffa'daki Değişimler

122	6. MİLANO'NUN MÜTEVAZİ BÜYÜLEYİCİLİĞİ:
	17. YÜZYILDA İNGİLİZ SEYYAHLAR
123	Nasıl Seyahat Etmeli?
126	İtalya Manzaraları
131	Milano Manzaraları
139	Ambrosiana Manzaraları
143	7. GEÇ RÖNESANS CENOVASI'NDA KAMUSAL
	VE ÖZEL ALANLAR
160	8. RÖNESANS İTALYASI'NDA ÖĞRENİLMİŞ KÜLTÜR
	VE POPÜLER KÜLTÜR
162	Rönesans'ın Popülerleşmesi
166	Rönesans'ta Popüler İlham
175	9. YENİ DÜNYA'DA ŞÖVALYELİK
190	10. KÜLTÜRÜN AKTARIMI: İKİ-ÜÇ DÜNYADA KARNAVAL
192	Avrupa'dan Görünüm
194	Amerikalıların Gariplikleri
197	Afrika'dan Görünüm
203	Karnavalın İzleri
206	11. ZİHNİYETLER TARİHİNİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ
222	Zihniyetler ve Menfaatler
223	Paradigmalar ve Şemalar
226	Metaforların Tarihi
231	12. KÜLTÜR TARİHİNDE TEKTİPLİLİK VE ÇEŞİTLİLİK
232	Klasik Kültür Tarihi ve Eleştirileri
241	Antropolojik Tarih
249	Problemler
252	Karşılaşma Modeli
258	Sonuç
267	KAYNAKLAR
303	DİZİN

ÖNSÖZ

Bu on iki denemeden oluşan koleksiyonun amacı, kültür tarihinin bazı temel türlerini tartışmak ve göstermektir. Bu, neyin “klasik” olarak kültür tarihi diye isimlendirilebildiği sorusundan itibaren ve Jacob Burckhardt ile Johan Huizinga’nın çalışmalarında örneklenilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu klasik model, sosyal ve kültürel antropoloji tarafından esinlenen yaklaşımların önemine rağmen yeni herhangi bir ortodoksiyle yer değiştirmemiştir.

Bu koleksiyon, konunun kimliği hakkındaki genel soruları soran kültür tarihinin kökenleri ile ilgili bir bölüm ile başlar. Rüya ve hafıza hakkındaki bölümler bağımsızdır; ancak aynı zamanda karşılaştırılabilir olup onlar da kültür tarihinin pratiğindeki genel problemlerle ilgilenme yoluna gider.

Bunu, 1960’ların ortalarından 1980’lerin ortalarına kadar araştırmalarımın temel alanını oluşturan erken modern İtalya’nın beş vaka çalışması izler. Bütün bu çalışmalar (son zamanlarda keşfedilen alanlar olmaları itibarıyla) kültürel tarihin ve –öğrenilmiş ve popüler kültür arasında, kamusal ve özel alanlar arasında ve ciddiyet ile komiklik arasında– kültürel sınırların üzerinde durur.

Daha sonra Yeni Dünya, özellikle (benim sadece on yıl önce keşfettiğim yeni bir dünya olan) Brezilya hakkında iki deneme gelir. Onlar, şövalyelik romanları ve karnaval üzerine yoğunlaşır;

ancak onların asıl ilgisi kültürel “dönüşümün” etimolojik, literal ve metaforik anlamlarına yöneliktir. Buradaki vurgu, özellikle kültürel karşılaşmaların sonuçları –onlar karışım ve bağdaştırma açısından mı yoksa sentez açısından mı tanımlanmalıdır?– üzerinedir.

Kitap, iki teorik bölüm ile son bulur: Denemelerden biri, zihniyetler üzerine olup hem bu kavramın eleştirisini hem onunla ilişkili yaklaşımın son eleştirilere karşı savunmasını sunar. Diğeri ise kültür tarihinin çeşitliliği hakkında klasik tarzın “yeni” veya “antropolojik” olan ile arasındaki benzerlikleri ve karşıtlıkları ortaya çıkaran ve sözüm ona “yeni” kültür tarihinin parçalanmaya mahkum olup olmadığı sorusunu cevaplamaya girişen genel bir tartışmadır.

Burada sunulan fikirler, 16 ve 17. yüzyıl kaynakları olan erken dönem tarihçileri (Jacob Burckhardt, Aby Warburg, Marc Bloch, Johan Huizinga) ile Sigmund Freud, Norbert Elias, Mikhail Bakhtin’den Michel Foucault, Michel Certeau ve Pierre Bourdieu’ye kadarki çağdaş kültür kuramcıları arasındaki bir tür diyalogdan gelişti. Sonraki denemelerde, birbirine zıt nevezuhur yapısalcılık (gerçeğin kültürel ve söylemsel inşası fikri) ve eski moda “pozitivizm” (dokümanların gerçekleri açığa çıkaracağından emin deneyselcilik anlamı ile) tehlikelerinden kaçınmaya çalışacağım.

Bu kitabı, sevgili eşim ve tarihçi meslektaşım Maria Lúcia Garcia Pallares-Burke’e ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Bu denemeler üzerine düşünürken adı belirtilen şu kişilerle yıllar boyu süren diyaloglardan çok şey öğrendim: Jim Amelang, Anton Blok, Jan Bremmer, Maria Lúcia Pallares-Burke, Roger Chartier, Bob Darnton, Natalie Davis, Rudolf Dekker, Florike Egmond, Carlo Ginzburg, Eric Hobsbawm, Gábor Klaniczay, Reinhart Koselleck, Giovanni Levi, Eva Osterberg, Krzysztof Pomian, Jacques Revel, Peter Rietbergen, Herman Roodenburg, Joan Pau Rubies i Mirabet, Bob Scribner ve Keith Thomas. Rüyalara üzerine çalışırken Alan Macfarlane, Norman Mackenzie, Anthony Ryle ve Riccardo Steiner bana yardımcı oldu. Gwyn Prins ve Vincent Viaene Afrika tarihindeki yolculuğumu kolaylaştırdı. 6. Bölüm'ün başlığı için Aldo da Maddalena'ya minnettarım.

1. Bölüm, Joan Pittock ve Andrew Wear tarafından editörlüğü yapılan *Interpretation in Cultural History* [Kültür Tarihinde Yorum] (1991) eserindeki “Reflections on the Origins of Cultural History” [Kültür Tarihinin Kökenleri Üzerine Düşünceler], s. 5-24'ün Macmillan Press'in izniyle revize edilmiş halidir.

2. Bölüm, “L'histoire sociale des rêves” [Rüyaların Sosyal Tarihi], *Économies, Sociétés, Civilisations* 28 (1973), s. 329-342'nin orijinal İngilizce versiyonundan revize edilmiştir. İngilizcede ilk defa basılmaktadır.

3. Bölüm, editörlüğü Thomas Butler tarafından yapılan *Memory* [Hafıza] (1989) eserdeki “History as Social Memory” [Toplumsal Hafıza Olarak Tarih], s. 97-113’ün Blackwell Publishers’in izniyle revize edilen versiyonudur.

4. Bölüm, editörlüğü Jan Bremmer ve Herman Roodenburg tarafından yapılan *A Cultural History of Gesture* [Jestin Kültür Tarihi] (1991) eserdeki “The Language of Gesture in Early Modern Italy” [Erken Modern İtalya’da Jestin Dili], s. 71-83’ün revize edilmiş halidir. Eserin telif hakkı, Polity Press ve Cornell University Press’in izniyle Peter Burke’e (1991) aittir.

5. Bölüm, editörlüğü Jan Bremmer ve Herman Roodenburg tarafından yapılan *A Cultural History of Humour* [Mizahın Kültür Tarihi] (1997) eserdeki “Frontiers of the Comic in Early Modern Italy” [Erken Modern İtalya’da Mizahın Sınırları], s. 61-75’in Polity Press’in müsaadesiyle revize edilmiş halidir.

9. Bölüm, editörlüğü Sydney Anglo tarafından yapılan *Chivalry in the Renaissance* [Rönesans’ta Şövalyelik] (1990) eserdeki “Chivalry in the New World” [Yeni Dünyada Şövalyelik] s. 253-62’nin Boydell ve Brewer Ltd.’nin müsaadesiyle revize edilmiş halidir.

11. Bölüm, “Strengths and Weaknesses of the History of Mentalities” [Zihniyetler Tarihinin Güçlü ve Zayıf Yönleri], *History of European Ideas* 7 (1986), s. 439-51’in Elsevier Science Ltd.’nin müsaadesiyle revize edilmiş halidir.